

СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЇ

УДК 165.24

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.2.13>**Хижняк Лариса Михайлівна**

доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-4966-3203

ДЕСЯТЬ ФУНКЦІЙ УНІВЕРСИТЕТУ У ЗБЕРЕЖЕННІ МІСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У статті зосереджено увагу на ролі культури і культурної спадщини під час війни. Актуалізацію участі університету в розвитку та збереженні національної і міської культурної спадщини розглянуто в контексті державотворення й розбудови громадянського українського суспільства і в площині європейського майбутнього незалежної України, яка культурно та ментально залучена до європейського проєкту. Новизна статті полягає в тому, що в ній розширено пошуки нових підходів до збереження культурної спадщини за рахунок використання соціального потенціалу сучасного університету. Застосовано такі методи дослідження: аналогій (для виокремлення трьох груп функцій університету щодо міської культурної спадщини, її збереження й розвитку); аналіз і синтез (для виокремлення особливостей реалізації функцій університету в умовах війни); описовий (для характеристики функцій університету у збереженні й розвитку культурної спадщини).

Авторкою визначено й схарактеризовано функції університету в розвитку та збереженні міської культурної спадщини під час війни. Запропоновано й розкрито три групи таких функцій, а саме: трансляційна, селекційна й інноваційна. До трансляційної групи віднесено такі функції, як освітня, виховна; селекційну групу склали такі функції як дослідницька; історичної пам'яті й історичної свідомості; творення комунікативного середовища; третю групу утворюють активні інноваційні культурні практики, у яких реалізуються практично-перетворюючі функції: наукового супроводу розбудови публічного простору територій (поселень); консолідаційна (формування соціальної солідарності); консалтингова; наукового супроводу культурної політики; наукового супроводу розробки, впровадження й оцінювання креативних культурних індустрій. Зазначена в статті проблематика є трендовою для соціально-гуманітарних досліджень функціоналу університету в умовах війни.

Ключові слова: культура, міська культура, культурна спадщина, університет, функції університету в збереженні й розвитку культурної спадщини, культурна політика.

Вступ. Тема ролі університету в розвитку та збереженні національної і міської культурної спадщини актуальна, по-перше, в контексті державотворення й розбудови громадянського українського суспільства, по-друге, вона знаходиться в площині європейського майбутнього незалежної України, яка не тільки політично, економічно, а й культурно та ментально вже тривалий час долучається до європейського проєкту. Ще донедавна науковці на теренах Східної Європи виділяли три його ключові етапи, а саме:

- 1) етап імперій (XVIII–XIX ст.), коли культури інтегрувалися кількома конкуруючими державами шляхом колонізації народів, у т.ч. українського;
- 2) етап формування національно-демократичних держав, перерваний тоталітарними режимами в Німеччині та СРСР (початок XX ст. – кінець другої світової війни);

3) етап європейської інтеграції з другої половини ХХ ст., що відбувається суперечливо, навіть з незначними реінтеграційними трендами [13, с. 7–9]. Можна передбачити, що після перемоги в сучасній російсько-українській війні Україна як переможець відкриє четвертий етап європейського проекту. Яким він буде, покаже час. Однак вже наразі усвідомлюється необхідність зміни уявлення не тільки про культурну спадщину радянської доби (це відбувається в Україні протягом останніх трьох десятиліть незалежності), а й про роль культури під час війни і у повоєнний період. Можливо, четвертий етап відбувається наразі в умовах російсько-української війни, коли європейські країни стали надійними партнерами України в опорі державі-терористу й наближують як перемогу над агресором, так і збереження культурної спадщини.

Наразі відбуваються пошуки нових підходів до збереження культурної спадщини на основі використання потенціалу приватно-громадське партнерства [7]; відбувається узагальнення досвіду залучення громади [6] та громадських організацій [11] до збереження культурної спадщини. Між тим університетська спільнота теж відіграє особливу роль у цих процесах. Зокрема, відродження освіти в контексті майбутніх поколінь після COVID-19, на чому акцентувалася увага на третьому Міжнародному дні освіти у 2020 році [23], передбачає участь університету в розвитку міської культури.

Про потужність українських університетів, їх здатність функціонувати в кризових ситуаціях останніх років, під час війни і, відповідно, брати участь у збереженні й розвитку міської культурної спадщини, свідчать відповідні рейтинги, в яких університети передусім Києва та Харкова займають гідні місця [14]. У сучасному суспільстві взагалі підвищуються вимоги до сфери освіти та її інституцій. Так, В. Бакіров вказує на нагальну потребу формування нової парадигми університетського життя, у якій має бути симбіоз науки, освіти й культури [4, с. 7]. Класичний університет взагалі обґрунтовано розглядається як культурний хаб [3]. Пріоритетний розвиток культури, науки і освіти є основою прогресу сучасного суспільства, його сфер і територіальних спільнот (зокрема, міст).

Мета статті – визначити й схарактеризувати функції університету в розвитку та збереженні міської культурної спадщини під час війни.

Методи дослідження. В процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи аналогій (для виокремлення трьох груп функцій університету щодо міської культурної спадщини, її збереження й розвитку); аналіз і синтез (для виокремлення особливостей реалізації функцій університету в умовах війни); описовий (для характеристики функцій університету у збереженні й розвитку культурної спадщини).

Результати. Функціонал будь-якої культури зазвичай розглядається через процеси трансляції (передача культурних моделей, зразків, цінностей з минулого в сьогодення), селекції (відбору того, що необхідно в сьогоденні) та інновацій (створення нового: цінностей, норм, правил, систем мотивації до опанування культурою тощо). Виходячи з цього, розглянемо три групи функцій університету в розвитку та збереженні міської культурної спадщини, а саме: 1) до трансляційної групи віднесено такі функції, як освітня; виховна; 2) селекційну групу склали такі функції як дослідницька; історичної пам'яті й історичної свідомості; творення комунікативного середовища; 3) третю групу утворюють активні інноваційні культурні практики, куди увійшли практично-перетворюючі функції, серед яких основними є такі: наукового супроводу розбудови публічного простору територій (поселень); консолідаційна (формування соціальної солідарності); консалтингова; наукового супроводу розробки, впровадження й оцінювання креативних культурних індустрій.

Далі схарактеризуємо виділені нами функції університету в розвитку та збереженні культурної спадщини, у т.ч. міської.

1. Освітня функція. Ця функція була визначною ще при створенні перших як європейських, так і українських університетів. Історія свідчить, що поява в міському поселенні університету, як правило, сприяла його розвитку (економічному, політичному), зміні статусу (з провінційного до регіонального центру або навіть столичного). На кожному історичному етапі розвитку конкретного суспільства змінювалися вимоги до університетів щодо підготовки кадрів;

розширювався перелік затребуваних спеціальностей і вимог до компетенцій фахівців; змінювався соціальний склад студентів, до яких з часом залучилися й студентки, поступово долалися штучно створені гендерні нерівності; трансформувалися методи та організація навчання тощо. Випускників університету завжди відрізняв культурний рівень, який, як правило, вищий середнього значення серед населення країни. Важко переоцінити роль університету в підвищенні культурного рівня представників молодого, середнього віку і старшого віку. Наразі, коли в освітні практики впроваджено неперервну освіту, функціонують «університети третього віку», освітня функція інституцій формальної і неформальної освіти реалізується проактивно.

2. Виховна функція. Освітньо-виховні системи університету формуються і розвиваються протягом всієї історії під політичним, ідеологічним, адміністративним тиском. Традиційно вважається, що в університеті студенти і студентки соціалізуються як громадяни, як професіонали і як особистості. У цьому полягає місія університету, яка змінювалася зі зміною моделей університету і має специфіку в авторитарних і демократичних суспільствах. Варто враховувати багатокультурність сучасного суспільного розвитку, модуси культурної глобалізації, культурні обміни, діалог культур, крос-культурний шок. За цих умов культурна і крос-культурна компетентності розглядаються науковцями в якості ресурсу розвитку багатокультурності і саме їх мають виховувати сучасні університети. Так, А. Ручка і В. Танчер виділяють «активні» і «пасивні» аспекти культурної компетентності, а саме: внаслідок активної культурної компетентності проявляється нормативна культурна ідентичність, а пасивної – набуття сукупності знань про культуру. Ці науковці закликають виробляти в особистості «... здатність розрізняти різні культурні коди, культурні спадщини, різноманітні культурні вирази. Це потрібно для того, щоб налагоджувати комфортну, взаємокорисну міжкультурну комунікацію, протидіяти ексклюзії (виключення) та маргіналізації Інших, усувати міжкультурну напругу загалом» [15, с. 16].

3. Дослідницька функція університету. Ще в кінці 1950-х років Т. Адорно висунув ідею «опрацювання Минулого», яка виявилася життєздатною в переломні, кризові періоди історії. Суть цієї ідеї Т. Адорно полягала в тому, щоб в межах освітнього процесу проводити «опрацювання Минулого» через накопичення та поширення знання про минулі злочини тоталітарного режиму [1]. Вкрай актуальним для сучасного українського суспільства є необхідність дослідити засобами університетської науки та оприлюднити такі злочини (в т.ч. щодо національної культури) в минулому і в сьогоденні, під час російсько-української війни. Такі дослідження мають різну мету, однак затребувані, бо дають наукове обґрунтування культурного поступу розвитку країни, регіонів, поселень, особливо в кризові періоди (війни). Дослідженню підлягають також такі теми: культурна спадщина в міфологізації міста; колективні уявлення про місто, історичні наративи, що пропагувалася й рекламувалася в процесі формування його іміджу в різні історичні періоди; інформованість мешканців міста про культурні події та їх ставлення до культурних об'єктів і пам'яток (ідеологічно спрямованих, ідеологічно нейтральних); оцінювання впливу мистецьких проєктів на творення національних образів і культурної пам'яті.

4. Функція історичної пам'яті й історичної свідомості. Пам'ять у міждисциплінарному курсі розглядається науковцями як інструмент деконструювання історії, а її формування включено до процесу формування історичної свідомості. Науковцями розкривається зміст поняття «історична пам'ять» в контексті досліджень всесвітньої історії, наслідки викривлення історичного минулого [18]. Історична пам'ять розглядається як один із вимірів колективної ідентичності (варто брати до уваги, що остання піддається маніпулюванню). Важливими моментами є такі: хто, з якою метою і як проводить політику пам'яті, який зміст в неї вкладає. Для сучасної України важливо її «... застосування як інструменту для конструювання цивілізаційної ідентичності в межах Європейського Союзу» [19, с. 127]. Від формування історичної свідомості індивідів, груп, спільнот залежить успішність різних форм, видів ідентичності населення України (локальної / міської, національної, європейської тощо). Науковці наголошують, що «історична свідомість як важлива складова суспільної свідомості є для народу ресурсною базою – саме в ній необхідно черпати інформаційні ресурси при прийнятті в будь-який спосіб вагомих рішень, ресурси імунної системи народу при загрозі ураження його організму

шкідливими вірусами згубних тенденцій, ресурси для об'єднання народу у формі колективної ідентифікації» [17, с. 101].

Історичне безпам'ятство вкрай соціально небезпечне. Його наслідком стає втрата особистістю здатності визначити сутність суспільства через його еволюцію; проблемні поля в його функціонуванні; чинники, тренди й перспективи його розвитку та своє місце в ньому. При цьому важливим є діяльність університету в площині культурної пам'яті, адже «культурна пам'ять як форма колективної пам'яті передбачає наявність структур зберігання і відтворення знань, залежність від запитів соціальних груп. Вона постійно змінюється, а отже, передбачає постійне перепрочитання й реінтерпретацію» [9, с. 26]. Мова йде про роль університету не тільки у зберіганні й відтворенні знань, а й у переосмисленні культурної спадщини відповідно до викликів сучасності. Соціально-історичний вимір культурної пам'яті здійснюють філософи, культурологи, антрополози, історики, соціологи, політологи, соціальні психологи в межах предметного поля своєї науки. П. Коннертон вважає, що при вивченні способів, якими колективна пам'ять підтримується та транслюється науковцям слід зосередитися на дослідженні структур соціальної пам'яті, церемоній вшанування пам'яті та пам'яті тіла у формі тілесних практик і технік тіла [21]. Університетом здійснюються як наукові дослідження історичної пам'яті у процесі реалізації відповідних науково-дослідних проєктів, так і участь у її вшануванні в самому університеті і в міському комунікативному й культурному просторах.

Ми поділяємо думку А. Киридон, що для розвитку студій пам'яті як міждисциплінарного поля необхідна низка ресурсів, а саме: «кадровий (який передбачає забезпеченість кваліфікованими фахівцями конкретного напрямку, а якщо говорити про формування галузі – необхідність увиразнення цеху відповідних фахівців); науково-методичний (формування теоретичного підґрунтя, вироблення інструментарію); матеріально-технічний ресурс (фінансування); інформаційний ресурс (включає обсяг доступної інформації та канали її отримання); комунікативний ресурс (технології комунікації, необхідні для активного обміну думками тощо) [10, с. 86–87]. Сучасний університет має необхідні ресурси для того, щоб, виконуючи функцію історичної пам'яті, розвивати студії пам'яті.

5. Функція творення комунікативного середовища. У ньому циркулюють інформаційні потоки, які «... впливають: на індивідуальному рівні – на судження, культуру, освіту, роботу, відпочинок; на інституціональному – на політику, економіку, релігію; на груповому (соціальному, етнічному, професійному, віковому та ін.) – на ідентичність, мобілізацію, участь; на міждержавному – на співробітництво (конфлікт), ресурси, транснаціональні корпорації тощо» [5, с. 43]. Інноваційністю відрізняються вуличні культури [16]. Сучасний університет, по-перше, має як власне комунікативне середовище всередині закладу, так і багатовимірне зовнішнє середовище, а по-друге, одночасно включається в комунікативне середовище і творить його в освітньому, науковому, публічному просторах. М. Петрушкевич доводить, що прагматичність та раціоналізацію комунікативного середовища обумовлюють такі риси сучасної культури, які найбільше впливають на зміну способів соціальної комунікації: «масове тиражування культурних текстів, що лежить в основі споживання матеріальних та духовних цінностей; стандартизація майже всіх царин життя; комерціалізація як основний принцип масової культури; висока маніпулятивність; фрагментарність феноменів масової культури; стереотипізація; вирівнювання прав, класів, статей» [12, с. 83–84]. Соціально-комунікативна функція університету реалізується також через використання PR-технологій, лобізму як комунікативної технології, спічрайтингу.

6. Функція наукового супроводу розбудови публічного простору територій (поселень). Існують різні трактування поняття «публічний простір», під яким найчастіше розуміють місце, де здійснюється обговорення і навіть вироблення актуальних рішень, не пов'язаних безпосередньо з приватними інтересами окремих індивідів, а таких, що зачіпають колективні (суспільні) потреби та інтереси (Ю. Хабермас, Х. Арндт, З. Бауман і ін.); місце (сцена), де протікає публічне життя, здійснюється соціальна взаємодія (І. Гоффман, Ш. Зукін, Д. Джекобс, Л. Лофланд, Р. Сеннет, Р. Ольденбург і ін.). Зрештою, множинні публічні взаємодії, що відбуваються

в публічних просторах, можна ідентифікувати за таким набором антонімів: формальні – неформальні, обов'язкові – необов'язкові, заплановані – незаплановані, структуровані – неструктуровані, організовані – неорганізовані, контрольовані – неконтрольовані, бажані – небажані, безпечні – небезпечні, легальні – нелегальні, доступні – недоступні (закриті для широкого загалу). До публічних просторів зазвичай відносять міські площі, вулиці і тротуари, парки і сквери, дворові території, кав'ярні, паби, клуби за інтересами тощо. Паркові зони – особливий публічний простір міста, покликаний відображати культурну спадщину та особливості його культури. Внаслідок суспільних змін змінюються і назви парків. Наприклад, Центральний парк культури та відпочинку ім. Максима Горького, що відкритий у Харкові ще в імперську добу (1890-ті роки), пройшов чимало реконструкцій і зміни назви (Миколаївський або Загородний парк від заснування до 1919 р.; Комунальний парк або Парк комунальників).

Публічні простори сприяють формуванню територіальної ідентичності, розширенню кола соціальних контактів, об'єднанню поколінь. Вони, як правило, багатофункціональні, тобто використовуються різними індивідами, групами, інституціями для різних цілей (самопрезентації, рекламної презентації, інформування громадськості і т. ін.). У публічному просторі відбувається публічна комунікація, поширюється публічна інформація, реалізується публічна політика, у т.ч. культурна.

Безпечна організація публічного простору міста має базуватися на науковому дослідженні його реального стану і проблем, що дозволить тою чи іншою мірою на рівні міста забезпечувати не тільки формальне (заплановані офіційні публічні заходи), а й неформальне суспільне життя (у т.ч. неформальне, неструктуроване і необов'язкове спілкування індивідів і груп, навіть різнорідних). Сама по собі наявність вуличних кафе, зручних лавок, прогулянкових зон, подієва наповненість вулиць, парків (виступи вуличних музикантів, робота вуличних художників та ін.), у т.ч. завдяки використанню технологій івент-менеджменту, не може свідчити про успішність організації міського публічного простору без оцінки задоволеності мешканців цим простором, його культурним оформленням. Культурно-дозвіллевий і рекреаційний потенціал публічного простору міста під час війни використовується не повною мірою. Однак він слугує проведенню мистецьких заходів, благодійних акцій на підтримку армії, волонтерів і всіх, хто чинить опір агресії ворога, у т.ч. культурній.

7. Консолідаційна функція (формування соціальної солідарності). Через усвідомлення індивідами, групами спільних цінностей, інтересів, загроз, бачення образу майбутнього й шляхів руху до нього виникає здатність організованого представлення цих інтересів і їх захисту спільними зусиллями. Тобто мова йде про запуск механізмів соціальної солідарності, згуртованості перед суспільними викликами, одним з яких є захист суверенітету своєї держави і демократичних цінностей. У кризових ситуаціях, під час війни на всіх мікро-, мезо- і макро- рівні актуалізується органічна солідарність (за Е. Дюркгеймом). Крім того, євроінтеграційний вектор розвитку України супроводжує культурна еволюція окремих регіонів, які мають різну історію і, відповідно, складну культурну спадщину [8], що теж потребує розробки та задіяння механізмів консолідації. О. Якубін і О. Казьмірова, розмірковуючи про місію Інституту національної пам'яті, пропонують таке основне його призначення: «... створення політики пам'яті, тобто ідей/концептів, які б об'єднували країну з акцентом на її майбутнє. Політика пам'яті, орієнтована на майбутнє, має об'єднувати суспільство» [20, с. 158].

8. Консалтингова функція. Ця функція реалізується університетом, по-перше, через підготовку фахівців для надання консалтингових послуг в різних сферах суспільного життя і для організаційних утворень різного рівня (підприємство, установа, галузь, регіон тощо); по-друге, через надання науковцями університету консалтингових послуг державним, приватним інституціям, територіальним громадам, органам місцевого самоврядування; по-третє, евалюація (оцінювання) пам'яткоохоронної діяльності влади, фахових спільнот (музеїв, архівів, бібліотек тощо), активістів, громад міст в умовах війни). Наразі сформувався ринок консалтингових послуг, на якому конкурують за надання консалтингових послуг національні й міжнародні консалтингові агенції, представлені як «спеціалісти», що спеціалізуються на вивченні окремих

проблем сфери культури, так і «дженералісти», здатні комплексно дослідити стан, проблеми та шляхи удосконалення функціонування конкретного культурного осередку, об'єкту (запропонувати вирішити завдання на виправлення ситуації, на удосконалення, на створення нового).

9. Функція наукового супроводу культурної політики. Під час російсько-української війни нагальним напрямком культурної політики стають 1) спростування міфів минулого, на які реально впливають і можуть вплинути надалі науковці (у т.ч. університету), громадські діячі, журналісти; 2) підтримка різних мистецьких проєктів, які здатні впливати на творення національних образів і культурної пам'яті; 3) подальші зміни міського символічного простору, у якому як частині культурної пам'яті міста недостатньо назв вулиць з українською історією та національною українською культурою; назв об'єктів (кафе, ресторани, супермаркети, галереї тощо) українською мовою; реклами українською мовою; репертуару театрів з творами українських митців; національно орієнтованих видів туризму і відповідних туристичних маршрутів історичними місцями міста. На українське національне відродження і зрушення в історичній пам'яті мешканців українських міст впливають такі заходи культурної політики: встановлення меморіальних дошок на будівлях, пов'язаних з життям українських митців минулого (особливо репресованих радянською владою); проведення наукових досліджень до культурної спадщини міста й оприлюднення їх результатів; встановлення нових пам'ятників з метою вшанування українських національних митців і геїв російсько-української війни. В. Бакальчук на прикладі шкоди, завданій культурній спадщині тимчасово окупованого Криму, виділяє основні виклики, які доцільно враховувати в культурній політиці інших регіонів і міст (особливо деокупованих), а саме: «руйнування низки об'єктів, що відбулося з часу окупації ...; незаконні археологічні розкопки на території ...; незадовільний рівень обліку та збереження археологічних експонатів; переповненість кримських музейних сховищ; вивезення на територію РФ культурних цінностей з півострова; втрата автентичного вигляду об'єктами історичної спадщини внаслідок проведення неякісних «реставраційних та протиаварійних робіт»... » [2, с. 51].

10. Функція наукового супроводу розробки та впровадження й оцінювання креативних культурних індустрій. Культурні індустрії представлені як традиційними формами, так і новими. Р. Флорида показав, як деякі міста в сучасному світі долають кризу урбанізму, оскільки «... спромоглися підвищити загальні переваги креативності, додавши інноваційність та високотехнологічну індустрію у їхні економіки» [22, с. 58]. Сприяття цьому повною мірою може університет, який поєднує освітньо-наукову і практичну взаємодію з бізнесом на засадах соціального партнерства.

Висновки. Університет своєю освітньо-науковою роботою оберігає суспільство від суспільно небезпечного історичного безпам'ятства, формуючи історичну свідомість як складову колективної соціальної свідомості. Оскільки остання є об'єктом інформаційного впливу, особливо в умовах гібридної війни, то зростає роль університету в медійній сфері, а також презентація результатів наукової діяльності щодо міської культурної спадщини в публічному комунікативному просторі.

Творення університетом комунікативного простору культури відбувається у реальному, віртуальному і змішаному світах, що потребує подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адорно Т. Що означає «опрацювання минулого». *Філософія освіти*. 2018. № 1. С. 6–24.
2. Бакальчук В. О. Збереження та охорона культурної спадщини в Криму: актуальні виклики та проблеми. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 50 (2). С. 46–52.
3. Бакіров В., Посохов С. Класичний університет як культурний хаб. *Universitates*. 2020. № 1. С. 54–69.
4. Бакіров В. Університетські культурні практики: проблеми евалюації. *Український соціологічний журнал*. 2021. Вип. 24. Березень. С. 7–13.
5. Бебик В. М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. *Інформація і право*. 2011. № 1. С. 41–49.

6. Гончарова К. Досвід США у залученні громади до збереження культурної спадщини. 2015. URL: https://www.slideshare.net/citizens_participation/c-54379801
7. Гончарова К. У пошуках нових підходів до збереження культурної спадщини: приватно-громадське партнерство. 2018. URL: <https://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/u-poshukakh-povukh-pidkhodiv-do-zberezhennia-kulturnoi-spadshchyny-pryvavno-hromadske-parterstvo/>
8. Інформаційно-культурне забезпечення інтеграції регіонів України : монографія / О. Онищенко, В. Горовий, Л. Дубровіна та ін. Київ, 2018. 224 с.
9. Калашньова Д. В., Ташенко А. Ю. Соціально-структурні відмінності ставлення до культурної пам'яті. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2021. Вип. 90. С. 18–28.
10. Киридон А. М. Студії пам'яті в Україні: діапазон предметного поля. *Теоретико-методологічні засади дослідження історичної пам'яті* : збірник наукових праць / за заг. ред. Кудряченка А. І. Київ, 2019. С. 76–89.
11. Коцюрба М. К., Пятницькова І. В. Діяльність громадських організацій зі збереження традиційної культури гуцулів. 2021. file://C:/Users/user/Downloads/12065-Текст%20статті-23939-1-10-20220427%20(1).pdf
12. Петрушкевич М. Сучасна людина в комунікативному полі культури. *Людина і культура*. Острого, 2019. С. 67–85.
13. Поліщук Я. Пошуки Східної Європи. Тіні минулого, міражі майбутнього. Чернівці, 2020. 192 с.
14. Рейтинг під час війни. Два харківських університети увійшли до десятки кращих в Україні. URL: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/reutynh-pid-chas-viyny-dva-kharkivskykh-universytety-uviyshly-do-desyatky-krashchykh-v>
15. Ручка А. О., Танчер В. В. Багатокультурність: чинники, проблеми, нові перспективи суспільного розвитку. *Український соціологічний журнал*. 2017. № 1-2. С. 9–16.
16. Склярєва В. Про вуличні культури на мапі України. <https://uaculture.org/texts/pravo-namisto/>
17. Хардель Р., Виздрік В. Історична свідомість як об'єкт інформаційного впливу в нових медіа під час протистояння Російської Федерації з Україною. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2019. Вип. 45. С. 100–107.
18. Шморгун О. О. Історична пам'ять: традиція та сучасність. *Теоретико-методологічні засади дослідження історичної пам'яті* : збірник наукових праць / за заг. ред. Кудряченка А. І. Київ, 2019. С. 19–42.
19. Якуба В. В. Наративи історичної пам'яті – розподільча лінія в конфлікті між Україною та Росією. *Проблеми війни і миру в історії країн світу* : збірник наукових праць / за заг. ред. С. В. Толстова. Київ, 2021. С. 122–131.
20. Якубін О. Л., Казьмірова О. М. Яка політика пам'яті потрібна Україні в 20-х роках ХХІ століття: 12 пропозицій. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2019. № 3(43). 2019. С. 158–162.
21. Connerton Paul. *How Societies Remember Themes in the Social Sciences*. Publisher Cambridge University Press, 2002. 121 p.
22. Florida Richard. *The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality, Deepening Segregation, and Failing the Middle Class*. Basic Books, 2017. 336 p.
23. Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond. (2020). United Nations. 26 p. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3874571?>

REFERENCES

1. Adorno T. Shcho oznachaie "opratsiuvannia mynuloho" [What does "processing the past" mean]. *Filosofia osvity*. 2018. № 1. S. 6–24 [in Ukrainian].
2. Bakalchuk V. O. Zberezhennia ta okhorona kulturnoi spadshchyny v Krymu: aktualni vyklyky ta problemy [Preservation and protection of cultural heritage in Crimea: current challenges and problems]. *Stratehichni priorityty*. 2019. № 50 (2). S. 46–52 [in Ukrainian].
3. Bakirov V., Posokhov S. Klasychnyi universytet yak kulturnyi khab [Classical University as a cultural hub]. *Universitates*. 2020. № 1. С. 54–69 [in Ukrainian].

4. Bakirov V. Universytetski kulturni praktyky: problemy evaliuatsii [University cultural practices: problems of evaluation]. *Ukrainskyi sotsiologichnyi zhurnal*. 2021. Vyp. 24. Berezen. S. 7–13 [in Ukrainian].

5. Bebyk V. M. Hlobalne informatsiine suspilstvo: poniattia, struktura, komunikatsii [Global information society: concepts, structure, communications]. *Informatsiia i pravo*. 2011. № 1. S. 41–49 [in Ukrainian].

6. Honcharova K. (2015). Dosvid SShA u zaluchenni hromady do zberezhenia kulturnoi spadshchyny [The US experience in community involvement in cultural heritage preservation]. [in Ukrainian]. https://www.slideshare.net/citizens_participation/c-54379801

7. Honcharova K. U. (2018). poshukakh novykh pidkhodiv do zberezhenia kulturnoi spadshchyny: pryvatno-hromadske partnerstvo [In search of new approaches to the preservation of cultural heritage: private-public partnership]. [in Ukrainian]. <https://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/u-poshukakh-novykh-pidkhodiv-do-zberezhenia-kulturnoi-spadshchyny-pryvatno-hromadske-parterstvo/>

8. Onyshchenko O., Horovyi V., Dubrovina L. [ta in.] Informatsiino-kulturne zabezpechennia intehratsii rehioniv Ukrainy: [monohrafiia] [Informational and cultural support for the integration of the regions of Ukraine]. Kyiv, 2018. 224 s [in Ukrainian].

9. Kalashnova D. V., Tashchenko A. Yu. Sotsialno-strukturni vidminnosti stavlennia do kulturnoi pamiaty [Socio-structural differences in attitude to cultural memory]. *Sotsialni tekhnologii: aktualni problemy teorii ta praktyky*. 2021. Vyp. 90. S. 18–28 [in Ukrainian].

10. Kyrydon A. M. (2019). Studii pamiaty v Ukraini: diapazon predmetnoho polia [Memory studios in Ukraine: the scope of the subject field] // *Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia istorychnoi pamiaty: zbirnyk naukovykh prats / Za zah. red. Kudriachenka A. I.* Kyiv. S. 76–89 [in Ukrainian].

11. Kotsiuruba M. K., Piatnytskova I. V. (2021). Diialnist hromadskykh orhanizatsii zi zberezhenia tradytsiinoi kultury hutsuliv [Activities of non-governmental organizations to preserve traditional Hutsul culture]. [in Ukrainian]. [file:///C:/Users/user/Downloads/12065-Tekst%20statti-23939-1-10-20220427%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/12065-Tekst%20statti-23939-1-10-20220427%20(1).pdf)

12. Petrushkevych M. Suchasna liudyna v komunikatyvnomu poli kultury [Modern man in the communicative field of culture] // *Liudyna i kultura*. Ostroh, 2019. S. 67–85 [in Ukrainian].

13. Polishchuk Ya. Poshuky Skhidnoi Yevropy. Tini mynuloho, mirazhi maibutnoho [Searches of Eastern Europe. Shadows of the past, mirages of the future]. Chernivtsi, 2020. 192 s. [in Ukrainian].

14. Reitynh pid chas viiny (2022). Dva kharkivskykh universytety uviyshly do desiatky krashchykh v Ukraini [Rating during the war. Two Kharkiv universities entered the top ten in Ukraine]. [in Ukrainian]. <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/reitynh-pid-chas-viiny-dva-kharkivskykh-universytety-uviyshly-do-desyatky-krashchykh-v>

15. Ruchka A. O., Tancher V. V. Bahatokulturnist: chynnyky, problemy, novi perspektyvy suspilnoho rozvytku [Multiculturalism: factors, problems, new perspectives of social development]. *Ukrainskyi sotsiologichnyi zhurnal*. 2017. № 1–2. S. 9–16 [in Ukrainian].

16. Skliarova V. (2020). Pro vulychni kultury na mapi Ukrainy [About street cultures on the map of Ukraine]. [in Ukrainian]. <https://uaculture.org/texts/pravo-na-misto/>

17. Khardel R., Vyzdryk V. Istorychna svidomist yak obiekt informatsiinoho vplyvu v novykh media pid chas protystoiannia Rosiiskoi Federatsii z Ukrainoiu [Historical consciousness as an object of information influence in new media during the confrontation between the Russian Federation and Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii Zhurnalistyka*. 2019. Vyp. 45. S. 100–107 [in Ukrainian].

18. Shmorhun O. O. (2019). Istorychna pamiat: tradytsiia ta suchasnist [Historical memory: tradition and modernity] // *Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia istorychnoi pamiaty: zbirnyk naukovykh prats / Za zah. red. Kudriachenka A.I.* Kyiv. S. 19–42 [in Ukrainian].

19. Yakuba V. V. (2021) Naratyvy istorychnoi pamiaty – rozpodilcha liniia v konflikti mizh Ukrainoiu ta Rosiieiu [Narratives of historical memory are a dividing line in the conflict between Ukraine and Russia] // *Problemy viiny i myru v istorii krain svitu: zbirnyk naukovykh prats / Za zah. red. S.V. Tolstova*. Kyiv. S. 122–131 [in Ukrainian].

20. Yakubin O. L., Kazmirova O. M. Yaka polityka pamiaty potribna Ukraini v 20-kh rokakh KhKhI stolittia: 12 propozytsii [What memory policy does Ukraine need in the 20s of the 21st century: 12 proposals]. *Visnyk NTUU "KPI" Politolohiia. Sotsiologhiia. Pravo*. 2019. № 3(43). S. 158–162 [in Ukrainian].

21. Connerton Paul. How Societies Remember Themes in the Social Sciences. Publisher Cambridge University Press, 2002. 121 p.

22. Florida Richard. The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality, Deepening Segregation and Failing the Middle Class. Basic Books, 2017. 336 p.

23. Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond (2020). United Nations. 26 p. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3874571?>

Khyzhniak Larysa Mykhailivna

Doctor of Sociological Sciences, Professor,
Professor at the Applied Sociology and Social Communication Department
V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Svobody square, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4966-3203

TEN FUNCTIONS OF THE UNIVERSITY IN THE DEVELOPMENT AND PRESERVATION OF THE CITY'S CULTURAL HERITAGE DURING THE WAR

The article focuses on the role of culture and cultural heritage during the war. The actualization of the university's participation in the development and preservation of national and city cultural heritage is considered in the context of state formation and development of Ukrainian civil society and in the plane of the European future of independent Ukraine, which is culturally and mentally attached to the European project. The article's novelty is that it expands the search for new approaches to preserving cultural heritage by using the social potential of a modern university. The following research methods were applied: analogies (to distinguish three groups of functions of the university concerning the city's cultural heritage, its preservation, and development); analysis and synthesis (to highlight the features of the implementation of the functions of the university in the conditions of war); descriptive (to characterize the functions of the university in the preservation and development of cultural heritage). The author defines and illustrates the functions of the university in developing and preserving the city's cultural heritage during the war. Three groups of such functions are proposed and disclosed: translational, selective, and innovative. The broadcast group includes such functions as educational, educational; the selection group consists of such functions as research; historical memory, and historical consciousness; creating a communicative environment; the third group consists of active, innovative cultural practices, in which practical-transformative functions are implemented: scientific support for the development of the public space of territories (settlements); consolidation (formation of social solidarity); consulting; scientific support of the cultural policy; scientific support for the development, implementation, and evaluation of creative cultural industries. The issues mentioned in the article are trending for socio-humanitarian studies of university functionality in wartime conditions.

Key words: culture, urban culture, cultural heritage, university, functions of the university in the preservation and development of cultural heritage, cultural policy.